

Byla C-572/21

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

Gavimo data:

2021 m. rugsėjo 16 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Högsta domstolen (Švedija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2021 m. rugsėjo 14 d.

Kasatorė:

CC

Kita kasacinio proceso šalis:

VO

C-572/21–1

PROTOKOLAS

<...>

<...>

2021 m. rugsėjo 14 d.

<...>

ŠALYS

Ieškovė

CC

<...>

Atsakovas

VO

<...>

DALYKAS

Vaiko globa ir t. t.

SKUNDŽIAMAS SPRENDIMAS

Hovrätten över Skåne och Blekinge (Malmės apeliacinis teismas, Švedija) 2020 m. lapkričio 11 d. sprendimas

Högsta domstolen (Aukščiausiasis Teismas, Švedija), kuris paprašė bylos šalių pateikti pastabas dėl laikinai suformuluoto klausimo, nusprendžia:

SPRENDIMAS

Högsta domstolen (Aukščiausiasis Teismas) nutaria pateikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui šio protokolo **A priede** suformuluotą prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

Bylos nagrinėjimas sustabdomas, kol bus priimtas Europos Sąjungos Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas.

<...>

A PRIEDAS

PROTOKOLAS

<...>

PRAŠYMAS PRIIMTI PREJUDICINĮ SPRENDIMĄ

Aplinkybės

- 1 CC ir VO kartu turi sūnų M, gimusį 2011 m. Nuo gimimo CC turėjo išimtinės M globos teises. M gyveno Švedijoje iki 2019 m. spalio mėn., kai pradėjo lankyti internatą Rusijoje.
- 2 2019 m. gruodžio 13 d. VO pareiškė ieškinį CC. Jis, be kita ko, paprašė, kad jam būtų suteikta išimtinė M globos teisė. VO papildomai prašė, jeigu šis prašymas nebūtų patenkinamas, suteikti jam ir CC bendrą M globos teisę ir nustatyti sūnaus įprastinę (nuolatinę) gyvenamąją vietą kartu su juo. Šie prašymai taip pat buvo pateikti vykdant laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procedūrą.
- 3 CC nesutiko su šiais prašymais. Ji savo ruožtu pirmiausia paprašė suteikti jai išimtinę tęstinę M globos teisę, o nepatenkinus šio reikalavimo – suteikti jai ir VO

bendrą jų sūnaus globos teisę. Šie prašymai taip pat buvo pateikti vykdant laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procedūrą.

- 4 Be to, CC prašė *Tingsrätt* (pirmosios instancijos teismas, Švedija) atmesti VO ieškinį dėl globos teisių ir gyvenamosios vietos nustatymo kaip nepagrįstą. Siekdama pagrįsti nepriimtinumą grindžiamą prieštaravimą ji teigė, kad M nuolatinė gyvenamoji vieta yra Rusijoje, todėl Švedijos teismai neturi jurisdikcijos priimti sprendimo dėl klausimų, susijusių su tėvų valdžia M atžvilgiu. CC teigimu, M nuolatinė gyvenamoji vieta į Rusiją perkelta 2019 m. spalio mėn. Bet kuriuo atveju, CC teigimu, vėliau M įgijo nuolatinę gyvenamąją vietą Rusijoje.
- 5 VO užginčijo CC nepriimtinumą grindžiamą prieštaravimą. Jis tvirtino, kad M nuolatinė gyvenamoji vieta vis dar yra Švedijoje ir kad, bet kuriuo atveju, ieškinio pareiškimo momentu jo nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Švedijoje.

Jurisdikcijos nagrinėjimas *Tingsrätt* (pirmosios instancijos teismas) ir *Hovrätten* (apeliacinis teismas, Švedija)

- 6 *Tingsrätt* pirmiausia priėmė sprendimą dėl klausimo, ar jurisdikcija turi būti vertinama remiantis Reglamentu „Briuselis II“¹, ar 1996 m. Hagos konvencija².
- 7 *Tingsrätt* konstatavo, kad pagal reglamento „Briuselis II“ 61 straipsnį šis reglamentas turi viršenybę konvencijos atžvilgiu, kai vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta yra vienoje iš Europos Sąjungos valstybių narių. Šio teismo teigimu, taikant šią nuostatą reikia remtis vaiko nuolatinė gyvenamąja vieta ieškinio pareiškimo momentu.
- 8 Remdamasis šia prielaida ir manydamas, kad ieškinio pareiškimo momentu M nuolatinė gyvenamoji vieta nebuvo perkelta į Rusiją, *Tingsrätt* nusprendė, kad jurisdikcijos klausimas turi būti nagrinėjamas vadovaujantis Reglamentu „Briuselis II“ ir kad pagal šio reglamento 8 straipsnio 1 dalį Švedijos teismai turi jurisdikciją nagrinėti šį ginčą. Taigi CC pareikštas nepriimtinumą grindžiamas prieštaravimas buvo atmestas.
- 9 *Hovrätten* patvirtino *Tingsrätt* sprendimą, pagal kurį Švedijos teismai turi jurisdikciją pagal reglamento „Briuselis II“ 8 straipsnio 1 dalį.

Prašymų taikyti laikinasias apsaugos priemones nagrinėjimas *Tingsrätt* (pirmosios instancijos teismas) ir *Hovrätten* (apeliacinis teismas)

¹ 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantys Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243; toliau – reglamentas „Briuselis II“).

² 1996 m. spalio 19 d. Hagoje sudaryta Konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje.

- 10 *Tingsrätt* priėmė laikiną sprendimą, pagal kurį išimtinės M globos teises turi VO. *Hovrätten* panaikino šį sprendimą. Todėl išimtinės M globos teises turi CC. Bylą toliau nagrinėja *Tingsrätt*.

Procesas *Högsta domstolen* (Aukščiausiasis Teismas, Švedija)

- 11 CC paprašė *Högsta domstolen* (Aukščiausiasis Teismas) priimti kasacinį skundą ir atmesti VO ieškinį dėl globos teisės ir gyvenamosios vietos nustatymo kaip nepriimtina. CC teigimu, jurisdikcija turi būti nagrinėjama atsižvelgiant į Hagos konvenciją, todėl Švedijos teismai neturi jurisdikcijos nagrinėti šio ginčo. Ji nurodo, kad kreipėsi į Rusijos teismą, kuris 2020 m. lapkričio 20 d. pripažino savo jurisdikciją visais klausimais, susijusiais su tėvų pareigomis M atžvilgiu.
- 12 CC paprašė *Högsta domstolen* pateikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl reglamento „Briuselis II“ 61 straipsnio išaiškinimo.
- 13 VO nepakeitė savo pozicijos dėl nuolatinės gyvenamosios vietos ir nurodė, jog labai svarbu, kad vykstantis procesas, kuriame sprendžiamas globos teisių klausimas, būtų greitai užbaigtas.
- 14 *Högsta domstolen* dar nenusprendė, ar reikia priimti kasacinį skundą šioje byloje.

Teisinis pagrindas

Reglamentas „Briuselis II“

- 15 Pagal Reglamento „Briuselis II“ 8 straipsnio 1 dalį valstybės narės teismai turi jurisdikciją bylose, susijusiose su tėvų pareigomis vaikui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta tuo metu, kai byla patenka jų žinion, yra toje valstybėje narėje. Pagal 16 straipsnį byla teisme paprastai laikoma iškelta tada, kai teismui pateikiamas bylos iškėlimo dokumentas.
- 16 Remiantis 8 straipsnio 1 dalimi taikomas *perpetuatio fori* principas. Tai reiškia, kad jei kreipiamasi į jurisdikciją turintį teismą, šis teismas išlaiko savo jurisdikciją, net jeigu vykstant procesui vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta perkeliama į kitą valstybę narę. <...>
- 17 Reglamento „Briuselis II“ ir Hagos konvencijos sąsaja reglamentuojama minėto reglamento 61 straipsniu. Šiame straipsnyje numatyta, kad jeigu atitinkamo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta yra valstybės narės teritorijoje, reglamentui teikiama pirmenybė prieš konvenciją.

Hagos konvencija

- 18 Pagal Hagos konvencijos 5 straipsnio 1 dalį susitariančiosios valstybės, kurioje vaikas nuolatos gyvena, teisminės ar administracinės institucijos turi jurisdikciją imtis priemonių vaiko asmeniui ar turtui apsaugoti. Pagal konvencijos 5 straipsnio

2 dalį tais atvejais, kai vaikas pakeičia nuolatinę gyvenamąją vietą ir persikelia į kitą susitariančiąją valstybę, paprastai jurisdikciją turi naujos nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės institucijos.

- 19 Kitaip nei nustatyta Reglamente „Briuselis II“, pagal Hagos konvenciją *perpetuatio fori* principas netaikomas. Taigi, perkėlus vaiko nuolatinę gyvenamąją vietą į naują valstybę, kuri yra konvencijos šalis, pirmoji valstybė, kuri yra konvencijos šalis, jurisdikcijos netenka. <...>

Būtinybė priimti prejudicinį sprendimą

- 20 Tiek *Tingsrätt* (pirmosios instancijos teismas), tiek *Hovrätten* (apeliacinis teismas) nusprendė, kad tuo metu, kai buvo kreiptasi į *Tingsrätt*, M nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Švedijoje, todėl Švedijos teismai turėjo jurisdikciją nagrinėti šią bylą pagal reglamento „Briuselis II“ 8 straipsnio 1 dalį. Nuo šios datos M sąsaja su Rusija sustiprėjo ir Rusijos teismas pripažino turintis jurisdikciją nagrinėti jame pareikštą ieškinį.
- 21 Šiomis aplinkybėmis gali būti svarbu žinoti, ar šioje byloje taikomas *perpetuatio fori* principas. Tai, kad šis principas taikomas kitoms valstybėms narėms, reiškia, jog Švedijos teismų jurisdikcijai neturi reikšmės tai, kad vykstant procesui vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta perkeliama į kitą Europos Sąjungos valstybę narę (žr. 16 punktą). Kyla klausimas, ar reglamento „Briuselis II“ 8 straipsnio 1 dalis vienodai taikoma tuo atveju, kai vykstant procesui vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta perkeliama į trečiąją valstybę, kuri yra Hagos konvencijos šalis.
- 22 Byloje taip pat kyla reglamento „Briuselis II“ 61 straipsnio aiškinimo klausimų. Kaip jau buvo nurodyta, pagal šį straipsnį Reglamentas „Briuselis II“ turi viršenybę Hagos konvencijos atžvilgiu, kai vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta yra valstybės narės teritorijoje. Vis dėlto šiame straipsnyje nenurodyta, kokių momentų reikia remtis vertinant vaiko nuolatinę gyvenamąją vietą (žr. pirmiau išdėstytus argumentus atitinkamu klausimu 8 straipsnio 1 dalies taikymo tikslais). Šiame straipsnyje taip pat nenurodyta, ar jis taikomas tik valstybių narių santykiams, ar jo taikymo sritis yra platesnė (žr. Reglamento „Briuselis II“ 60 straipsnį).
- 23 Šie klausimai nagrinėti valstybių narių nacionaliniuose teismuose. Prancūzijos *Cour de cassation* (Kasacinis teismas) viename sprendime nurodė, kad Prancūzijos teismas neteko jurisdikcijos, kai toje byloje aptariamų vaikų nuolatinė gyvenamoji vieta vykstant procesui buvo perkelta iš Prancūzijos į Šveicariją (žr. *Cour de cassation* Pirmosios civilinių bylų kolegijos 2020 m. rugsėjo 30 d. Sprendimą Nr. 557, 19-14,761, FR:CASS:2020:C100557). Panašų vertino Vokietijos teismai (žr., pvz., 2019 m. lapkričio 5 d. Frankfurto prie Maino *Oberlandesgericht* (aukštesnysis apygardos teismas) [sprendimą] UF 152/19, DE:OLGHE:2019:1105.8UF152.19.00, 2015 m. rugpjūčio 26 d. *Saarländisches Oberlandesgericht* (Saro krašto aukštesnysis apygardos teismas) [sprendimą] UF

59/15, DE:OLGSL:2015:0826: 9UF59.15.0A, 2015 m. kovo 2 d. *Kammergericht Berlin* (Berlyno aukštesnysis apygardos teismas) [sprendimą] 3 UF 156/14 ir 2013 m. lapkričio 12 d. *Oberlandesgericht Karlsruhe* (Karlsruhės aukštesnysis apygardos teismas) [sprendimą] 5 UF 140/11).

- 24 Doktrinoje pateikiamos skirtingos nuomonės dėl to, kaip šiuo klausimu reikia aiškinti 8 straipsnio 1 dalį ir 61 straipsnį. Kai kurie autoriai teigia, kad *perpetuatio fori* principas taikomas ir nuolatinės gyvenamosios vietos perkėlimo į trečiąją valstybę, kuri yra Hagos konvencijos šalis, atveju (žr., pavyzdžiui, Richard Blauwhoff ir Lisette Frohn „Vesna Lazić“ (leidykla), *Regulation Brussels II bis Guide for Application*, 2018, p. 86, f, taip pat Thalia Kruger ir Liselot Samyn, „Brussels II bis: successes and suggested improvements“, *Journal of Private International Law*, 2016, p. 153). Kiti autoriai mano, kad reglamentas „Briuselis II“ neturi viršenybės Hagos konvencijos atžvilgiu, kai vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta perkeliama į trečiąją valstybę, kuri yra konvencijos šalis (žr., pavyzdžiui, Boer, T.M., „What we should not expect from a Recast of the Brussels II bis regulation“, *Nederlands Internationaal Privaatrecht*, 2015, p. 15 f., taip pat Ulrich Magnus ir Peter Mankowski (leidykla) „European Commentaries on Private International Law“, IV tomas, *Brussels II bis Regulation*, 2017, 61 straipsnio 2 pastaba).
- 25 Šiomis aplinkybėmis negalima manyti, kad aišku ar įrodyta, jog valstybės narės teismas išsaugo jurisdikciją bylose dėl tėvų pareigų tuo atveju, kai po kreipimosi į tam tikros valstybės narės teismą, bet prieš priimant sprendimą byloje, vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta perkeliama į trečiąją valstybę, kuri yra Hagos konvencijos šalis.

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

- 26 Prašyme priimti prejudicinį sprendimą *Högsta domstolen* (Aukščiausiasis Teismas, Švedija) prašo Teisingumo Teismo atsakyti į šį prejudicinį klausimą:

Ar valstybės narės teismas išlaiko jurisdikciją pagal reglamento „Briuselis II“ 8 straipsnio 1 dalį tuo atveju, kai vaiko, dėl kurio iškelta byla, gyvenamoji vieta vykstant procesui perkeliama iš valstybės narės į trečiąją valstybę, kuri yra 1996 m. Hagos konvencijos šalis (žr. minėto reglamento 61 straipsnį)?

Prašymas taikyti pagreitintą procedūrą

- 27 Šio proceso metu nagrinėjami klausimai, susiję su 2011 m. gimusio berniuko globos teisėmis ir gyvenamąja vieta. Šis procesas pradėtas 2019 m. gruodžio mėn. Labai svarbu, kad jurisdikcijos klausimas galėtų būti išspręstas kuo skubiau greičiau. *Högsta domstolen* (Aukščiausiasis Teismas, Švedija) prašo prašymą priimti prejudicinį sprendimą nagrinėti taikant pagreitintą procedūrą (Procedūros reglamento 105 straipsnis).